

ՀԱՅԲԵՆԵԱՑ

ՀԱՅԲԵՆԵԱՑ

Ա. ՏԱՐԻ ՇՐՋԱՆ Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1863 ՄԱՐՏ 1 ԹԻՒ 10

Ինչ որ խմբագրութեան և Տնօրէնութեան կը վերաբերին պէտք է ուղղել առ ՊԵՏՏՐՈՍ ԲՈՐԴՈՒԹԱՆԵԱՆ, Պ. լիս Մերձանը Իմամ—Սէլի Խան, Թիւ 4 : — Նախարարական կամ ծրար կը մերժուի :

Օրագիրը առնուող Արև և 15ին կը հրատարակուի :

Վեցամեայ շրջանին, զինը 20 շաբաթանոց աշխատէ ձեռքով ԿԱՆԻՍԿ վարկին, ամէն թիւն կրնան ստորագրուիլ : — Դուրս ելածովք Օրագրաց ճամբու ծախքը առնուողն վրայ է : — Ծանուցման առջը 1 շաբաթ :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵ ԿՐԴՈՒՆԱԼԻՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ Օրագրոյս գրասենեակը — Թիֆլիզ Մեծարդոյ Նըքսանոր աղա Երեցեան : — Զմեռնիա Արշալուոյ գրասենեակը : — Թէգիլտաղ Պ. Թագուր Ֆէսեան : — Կէյքէ, Օրթագիւղ, Ղընձըար Պ. Խաչատուր Մանուէրեան : — Տրապիզոն Պ. Խաչատուր Էլմասեան :

ՄԱՏՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մենք թէ Սահմանադրութեան բնութեանը և թէ անոր արդեանցը վրայ ընդարձակորէն խօսած ենք մեր մէկ քանի թիւնն մէջ : Մեր հիմնական խօսելիքը ուրիշ բան չէ, բայց միայն Սահմանադրութեան վրայ ընդհանուր տեսութիւն մը :

Գրեթէ չկայ ազգ մը կամ ժողովուրդ մը որ չուզէ կամ չփափաքի օրէնքով կառավարուիլ, օրէնքով գործել, և օրէնքով մատակարարել, քանի որ իրեն ծագումն ու դիրքը ընկերական է, և առանց ասոր ժողովուրդ մը բարբարոս վիճակի մէջ ու հարստահարութեանց ենթակայ է :

Իրաւ է որ ամէն բանէ առաջ սէր և միութիւն պէտք է, վասն զի ազգի մը կամ ժողովուրդի մը գլխաւոր ոյժն են ասոնք :

Բայց միթէ սա ալ նկատուի չէ, թէ ի՞նչն է որ ժողովուրդի մը մէջ սէրն ու միութիւնը կը պակսի, ու երկպառակութիւնը անոր անդորրութեանը վնասել կսպառնայ :

Եթէ ներուի մեզի, մենք սա կրննք որ նախ երկպառակութեան պատճառները ջնջելու է, որոնցմով որ երկպառակութիւնը ժողովուրդին մէջ մուտ ընելու կը ձգնի, վասն զի գործը պատճառէն կախում ունի :

Այս պատճառները գլխաւորաբար սա երկուքն են. Ա. ԵՍՈՒԹԻՒՆ և Բ. ՇԱՀՍՍԻՐՈՒԹԻՒՆ : Բայտ մեզ մինչև որ այս երկու գլխաւոր պատճառները ժողովուրդի մը մէջէն չվերնան, անկարելի է որ ան ժողովուրդին մէջ սէրն ու միութիւնը մուտ ընեն, ու ժողովուրդը անդորր ըլլայ. վասն զի ասով կամ անդգայ ըլլալու է այն ժողովուրդը, որ իր գործակալները կամ իր մէկ քանի անդամները իր կենացը վնասել սպառնան, անոր շահն ու պատիւը իրենց անձնական շահուն ու պատւոյն զոհեն, ամէն տեսակ թըշնամանք ու անիրաւութիւններ անոր գլխուն տեղացին, և որ չարազոյնն է. անոր եկամուտներով իրենց քսակը լեցնեն ու ինք ձայն չանեն. ետքն ալ սիրտերնին նեղացած աւտեն՝ մեր ազգին մէջ սէր չկայ, միութիւն չկայ պառան : Չենք գիտեր թէ սէրն ու միութիւնը ստուիով մի կը գնուի՞ն և կամ ի՞նչ

միջոցներով կը հաստատուին :

Քանի որ ժողովուրդի մը մէջ ասոնք շատ ընտանի անխիղճ կերպով կը գործուին, հարկաւ ո՛չ սէր կըլլայ ան ժողովուրդին մէջ և ո՛չ ալ միութիւն . վասն զի սա երկուքն ալ առանձինն իրենց պայմաններն ունին, վասն զի, մ'անարգէր, որ չանարգուիս, խոնարհէ, որ մեծնաս . մարդկութեան պարտքերը կատարէ, և հասարակաց իրաւանցը մի՛ բռնարար, որ չբամբասուիս . « զի որով չափով չափէք, նովին չափով չափեցեք եք և որով դատաստանաւ դատէք, նովին դատաստանաւ դատեցեք » :

Ահա՛ աս կը հրամայեն բոլոր գերբնական քաղաքական և ընկերական օրէնքները :

Ժողովուրդի մը մէջէն երկպառակութեան այս պատճառները ելծէ ոչ գլխովին՝ գէթ առտակաւ տակաւ ջնջելու ընուծիւնն ունի օրէնքը . ուրեմն խղճին ներածը օրէնքը կարգիւն չգործելու :

Բայց պէտք է զիսնալ թէ ո՞ր օրէնքը աւելի օգտակար է ժողովուրդի մը . վասն զի օրէնքը միայն մէկ տեսակ մը չէ . ասիկա շատ տեսակներու կը բաժնուի . բայց մենք այս բաժանմունքները ցուցնելու կամք չունինք հիմա, այլ սա կըսենք որ այն օրէնքը աւելի օգտակար է որնոր հասարակաց ձայնին վրայ հիմնեալ է : Մեր ազգին Սահմանադրութիւնը այս սկզբան վրայ հիմնեալ ըլլալուն համար օգտակար է կրնանք ըսել մանաւանդ որ վերաքննելի ալ է : Ուստի փառք Օսմանեան առատադուծ և օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ—ԻԻԼ—ԱԶԻԶ բարեխնամ կայսեր . Որնոր միշտ յօժար ու պատրաստ է իր հաւատարիմ հայատակացը ամէն երջանկութեան միջոցները մատակարարելու :

Երկինք որ ծագէս յոյս մեզ անսպառ,
Երկինք որ ընուս իղձը մեր բոցալառ .
Հայկազն սրտից այս խինդ ու խնդում,
Գլծող ախարկիդ միայն չնորհում :
Օրհնեալ որ բաղմիտ դարդարութեան դահ,
Եւ հասարակաց լսեա ձայնն ու ահ :
Օրհնեալ որ չառնես զՀայս ապայոյս,
Տածես զրկելոց ըստփանք և յոյս :
Օրհնեալ հնչեցնէ շրթունք Հայկազանց,
Զօրէնս և սահման որ մեզ պարզեցեաց :

Օրհնեալ կրկնեսցէ և մայրն Հայաստան,
Կեցցէ՛ ի բեր դար և գահն Օսմանեան :
Կեցցէ՛ ամօք բարեփաստիկ ՍՈՒԼԹԱՆ
ԱՊՏ—ԻԻԼ—ԱԶԻԶ ԽԱՆ,
Որ նա գլծով մատչի պարգև հասարակաց
երջանկութեան,
Կեցցէ՛ ամօք բարեփաստիկ ի դահն արի Օսմանեան,
Երկնից հըզօր աջն հովանի լիցի նմա միակ
պաշտպան :

Հիմա որ մենք մեր փափաքածին համեմատ և չնորհիւ Օգոստափառ Սուլթանին մեր Սահմանադրութեան տէրն եղանք, չկարծենք որ ալ մեր ազգը երջանկութեան դուռը հասաւ :

Իրաւ է որ օրէնքն ղժողովուրդը երջանկութեան կրնայ հասցնել, բայց ի՞նչ կրնայ ընել օրէնքը, երբ անդործադրելի ըլլայ :

Օրէնքը և ժողովուրդը անդորր ընողը օրինաց գործադրութիւնն է, որ օրէնքին յարգ : հասարակաց ձայնեւ կուտայ :

Մեր ալ ուզածն ու դիտածը ասելէ ետք ահա այս է միայն :

Ա Ռ Ա Զ Գ Ն Ա Յ Է Ք Ն Ե Ր Ը

(Հարունակութիւն և վերջ . տես թիւ 9)

Յայտնի բան է ուրեմն որ ելծէ ամէն մարդ այս կերպով վարուել, ո՛ր և իցէ առաջարկութիւն կամ խորհուրդ որչափ ալ լաւ ըլլայ՝ հնարաւոր պիտի չըլլար կատարել : Թէ որ ասանկ ամէն մարդ ալ զգուշանար գործ մը առաջարկելու կամ սկսելու մասնակից ըլլալէն, մարդկան օգտակար և ոչ մէկ ձեռնարկութիւն մը գործնական սկզբնաւորութիւն մը չէր ունենար, այլ անոր օրոցը նաև անոր գերեզմանը կըլլար, խորհուրդն ու փափաքը լոկ վիժած մը կըլլային, որ ամենեւին ուժ չէին ունենար աշխարհք դալու, թող թէ այրական քաջ ու կորովի հասակին հասնելու : Այն մեծամեծ ու ազնուական կարգերն ու կանոնները՝ որոնցմով իբրեւ ազգ ի-

լուսամբ կը պարծինք՝ բնաւ լոյս չէին տեսներ, կամ միայն թշուառ ու անպիտան կեանք մը կունենային՝ որ կեանք չունենալու պէս բան մը ըսելէ, և անոնք որ աղէկութեան մէջմէկ հղօր գործիքներ են և անոնցմով աղքերնիս աղք եղեր է, իրենց բոլոր ընդարձակ ու փառաւոր հետեանքներովը աշխարհիս համար կորսուած պիտի ըլլային: Բայց մեր Հէմթընները՝ Նիւթընները՝, Հոուարտները՝, Ուիլ, պրֆօրմները՝ աս կարգի մարդիկ չէին:

Անոնց ձեռքերն ալ սրտերնուն հետ մէկ տեղ շարժեցան, անոնք իրենց ապրած դաբերնուն վրայ պատկերնին տպաւորեցին, ու լուսոյ և սիրոյ այնպիսի շրջանակ մը սկզբնաւորեցին որ աշխարհիս բոլոր քաղաքակիրթ էությունը տարածեցաւ, ու մինչև ժամանակաց վերջը պիտի շարունակէ իր աղբեցութիւնը: Թէ որ իրաւցնէ ամէնքն ալ փառաւոր ըլլային, զեղծմանց դարման չէր ըլլար, քնարդկային ընկերութիւնը չէր կրնար յաւանալ, ու մարդու վերաբերեալ ամէն բան անդամանելի ու ապականեալ վիճակի մը մէջ կը մնար: Աղէկ խորհուրդի մը յաջողութեանը՝ այս առաջ փնայէրնիս խօստացած՝ օգնութիւնը յայտնի հակառակութենէ շատ աւելի փառաւոր է: Արդաւ, փոքրիկ ընդամութիւն մը՝ շատ անգամ հակառակ կողմին մէջ համազօր ոյժ մը ծագելուն պատճառ կըլլայ, ու մանկահասակ Հերբիւսի սրտին անանկ զօրութիւն մը կաղզէ որ կարող կրնէ հսկայից դէմ կռուելու, և վերջին յաղթութիւնը անոր առնել կուտայ: Բայց կեղծ գովութեամբ մը գոհ ըլլալու ստիպուիլը, և առաջ եկէք մը գտնելու յոյս մը ունեցած ատեննիս՝ պաղ առաջ փնայէր մը գտնելը՝ ամէն ընդդիմութենէն աւելի մահաբեր է: Յայտնի թշնամին, մութ երևոյթը՝ կամ ուրիշ ո՛րեւիցէ այն յաջողութիւնը յիրաւի աւելի լաւ են, քան թէ ցուրտ բարեկամի մը չը կատարելու մտօք ըրած խօստմունքը:

2. Ըսն Հէմթըն անուանի ու բարեսիրտ քաղաքաբէտ մըն էր:

3. Սահակ Կետուն քաջ ատուկագէտ ու մեծ փիլիսոփայ:

4. Ըսն Հոուարտ տառապելոց օգնութեանը աշխատող ամենամեծ բարերար մը:

5. Գուլիէրմո Ուիլյամֆօրս. երեւելի մարդասէր մը՝ որ գերեաց աղատութեանը շատ օգնեց:

այսինքն լուս առաջ փնայէրնիս օգնութիւն խօստանալը: Առաջ փնայէրնիս մեծ պատասխան ունին տալու: Թող անոնք ինքզինքնին բարեւեր մանկանց տեղ դնելով շփանան, թող բոլոր սրտանց լսն ողբան այն տգիտութեան, կործանման, աղքատութեան ու այլ և այլ աղէտից վրայ, որոնց մէջ կը տառապին իրենց ընկերներուն մեծ մասը. սակայն և այնպէս իրենց կարծածէն շատ աւելի ծանր կերպով մեղադրելի են իրենք: Հաղարումէկ մարդասիրական խորհուրդներուն թողած ու թօշնած կոկոնները՝ իրենց դռներուն առջև ինկած կեցած են. միշտ յանդիմանութիւն են իրենց այն քաջասիրտ առաջ եկէրնիս առաջնական ջանքերը որ ամէն օգտակար ու գովելի մարդոց յառաջապահ դուռնին մէջ կը քաշէ, ետ մնացած վերջապահները առաջ մղելով: Եւ որչափ ալ չուզեն կեղտ առնունը վրանին առնել՝ տակաւին իրենք ալ հակառակող պիտի համարուին այն մարդասիրական խորհուրդներուն, որոնց կատարմանը գէթ պաշտպանութիւն և օգնութիւն ընելու իրենք իրենց անհոգ ու անփոյթ ըլլալը կը խօստովանին:

Ընկերական չարեաց կործանիչ ու թշուառացուցիչ աղէտից մեծ մասը շատ մը ամօթալի դործողութիւններ, շատ մը սոսկալի զեղծ մունքներ պիտի արհամարուէին ու անյայտ ըլլային՝ թէ որ միայն այս առաջ փնայէրնիս անհոգութիւնը չըլլար:

Անցեալ օր առիթ ունեցայ այս կարգի մարդոցմէ հարուստ բարեկամներէս մէկուն քով երթալու՝ մարդասիրական պատգամաւորութեամբ մը: Ես այն անձը բարեսիրտ մարդու մը տեղ դրած էի, և ամէն կերպիւ կարող կը ճանչնայի օգնութիւն ընելու որ բոլորովին անշահասէր յօժարութեամբ մը խնդրեր էին որ մտածուած ընկերութեան մը համար, որուն յաջողութեանը մեծապէս կը ցանկայի, ու իրեն ալ ծանուցի: Մեծ ուշադրութեամբ մը մտիկ ըրաւ ինծի՝ երբ իրեն յայտնեցի մեր այն խորհուրդին պիտոյքն ու պայմանները: Վերջապէս իմաստալից խօսքերով իր զարմանքը յայտնեց ու ըսաւ. (Ես կարծեմ թէ խորհուրդը իրաւցնէ արժանի է օգնութեան): Հարկաւ այս գովասանքէն ետեւ կը յուսայի որ մեզի օգնութիւն պիտի ը-

չեմ կրնար ներել որ իմ անարար անունս ա-
նարդութեամբ* հրատարակուի. ուստի պէտք
է որ անյապաղ անկէ իմ վրէժս լուծեմ :
Անդին իյնամ, ասդին իյնամ, աշխատիմ,
ջանամ, չուտեմ, չխմեմ, զոհեմ, զրգռեմ,
աղաչեմ, պաղատիմ ու ճամբան դանելով
խաբանել տամ : ('ի խաչ հա՛ն զդա, 'ի խաչ
հա՛ն զքա, զի խռովէ զկայսերս) :

Որովհետեւ անկեա իմ պատուոյս դպաւ
(վասնորի ճշմարտութիւն ու անաշտութիւն
կայ բանին մէջ) : ուստի պէտք է որ իմ ուլ
ըլլալն այն անիրաւին* (փոխանակ կարծելու
թէ իր անվայել՝ քրածն է որ իրաւամբ իր
պատուոյն կը դպչի, կը կարծէ կամ կարծել կը
ձեւայնէ որ օրացիկն է իր պատուոյն դոյզողը)
ճանչցնեմ :

Ի՞նչ ըսել կուզեն, ուզածնին բռնէն ու
մարդ չմանայ, սա անկարելի է, վասն զի
"չիքինչ ծածուկ" որ ոչ յայտնեցի, և դադու-
նի" որ ոչ ծանկիցի" :

Ըսենք թէ յաջողեցան օրագիրը խափա-
նել տալու աս տեսակ անձինք, բայց հասա-
րակութեան բերանը ի՞նչպէս պիտի կրնան
դոցել : Թէ որ դուն քու վրագ կառկած մը
լունիս ամենեւին, ուրիշ օրագրի մը միջացաւ
օրինաւորապէս բողբէ անոր դէմ. իսկ օրա-
գիրը խափանելու համար ըրած ջանքդ յայտ-
նապէս (թէ և չըլլաս) կը ցուցնէ թէ դուն
յանցաւոր ես :

Մամուլը կաթսայի կը նմանի, ուստի որ-
չափ որ բռնադրօսես, հարկաւ տեղաց մը կը
պայթի, ասոր դէմն առնելը խթանի դէմ ա-
քացել է :

Ուրեմն փոխանակ մամուլին աղբէլը դնե-
լու, տեղի աղէկ կըլլայ ոչ դուն զքեզ սան-
ձես, և տե՛ս ան ատենը թէ մամուլը ալ զքեզ
կը բռնաբասէ* մի :

* Օրհնեալ է Ատուած անարդութեան ինչ ըլլալը
զիտեն իոր, բայց դործելը ո՛չ :

** Բառերն ալ իրենց նշանակութիւնը փոխել սկսան :

Ուրախութեամբ սրտի կը ծանուցանենք, որ
Սէր աղբոջութիւն հանդէսըն սկսաւ հրատարա-
տարակալի անցեալ շաբթուան՝ շաբթաբ-
երկու տնդամ :

ԿԱՐԾԻՔ ԵՒ ԿԱՐԾԵԱՅ ԱՉԱՏՈՒԹԻՒՆ

Կարեւոր է գիտնալ թէ ի՞նչ է կարծիքը, ի՞նչ
բանի հարկաւոր է, եւ թէ ի՞նչ հիման վրայ հաս-
տատուած ըլլալու է կարծեաց ողորդութիւնը :

(Շարունակութիւն և վերջ : Տես թիւ 9 :)

Հիմա անցնինք կարծեաց ազատութեան
ի՞նչ հիման վրայ հաստատուելը բացատրելու :

Այս նիւթին վրայ խօսած ատեննիս՝ ինչ-
պէս յայտնի է, ըսած էինք որ կարծիքը միշտ
ազատ ու յարգելի ըլլալու է. այսինքն պէտք
է երբէք արհամարել այն ամէն կարծիքնե-
րը ու անոնց վրայ հեղեղական աչքով նայիլ
ինչ որ ալ ըլլան, և երբեք պէտք չէ դիտել
թէ ո՞վ է աս կարծիքն ընողը, հարուստ թէ
աղքատ ուսումնական թէ անուս, վերջապէս
ո՞վ որ ըլլայ հոգը չէ. բաւական է թէ ա-
ռանց կրքի խօսի :

Ազատամտութիւնը՝ մարդկութիւնը և
նոյն իսկ կարծեաց ազատութեան բնութեան
ու վիճաբանութեան օրէնքները ուրիշ բան
չեն պահանջեր, բայց միայն այն օրինաւորու-
թիւնը՝ որուն օրինացը վրայ հիմնեալ է վիճ-
ճաբանութիւնը : Սկսենք ներքեւի չէ վիճա-
բանութեան մէջ անձանց պակասաւոր յատ-
կութիւնները մէջ բերել, ասիկա թէ բերու-
ղին վարկումին դէմ է և թէ դատը կորսնց-
նելուն ալ գլխաւոր պատճառ մըն է, որ ըսել
է կորովի տրամաբանութեան արդիւնք չէ ա-
մենեւին. վասնոր մարդու մը կուրծքէն
երբեք չհեռեիր թէ անոր ամէն դատողմները
գահալէժ են : Ասանկ պարագաներու մէջ
անձանց պակասաւոր յատկութիւններն մէջ
բերելը փախուստ տալու միջոց մըն է, որ ան-
շուշտ խնդիրը անձնականի կը դառնայ :

Վիճաբանութեան նպատակը՝ որ կարծիք
յայտնելէ առաջ կուգայ, համոզել կամ հա-
մոզուիլ է միայն. ուստի ըստ օրինաց վիճա-
բանութեան՝ փոխանակ այս կամ այն կողմ
սահելու, փաստերու և արդարոյններու դիմե-
լու է :

Ուրեմն բնական է հետեցնելը, թէ կար-
ծեաց ազատութիւնը ներքեւի է ըսելով՝ իրին

կամ խնդրոյն սահմանէն 'ի մասնէ կամ բոլորովին չեղիլը և կամ խնդիրն ուղղակի անձնականի դարձնելը օրինաւոր վիճաբանութեան սահմանէն հեռի ըլլալէն զատ՝ կարծեաց աղատութեան վրայ գաղափար մը չունենալէ առաջ կուգայ :

Ահա՛ կարծիքը, ահա՛ կարծեաց աղատութիւնը և ահա՛ անոր սահմանը :

Հետեւեալ տեսութիւնը մեր Արդոյ ուսումնական բարեկամ Պ. Բարձր Կ. Թէլեան մեզ ուղղած է հանդէսիս միջոցաւ հրատարակելու համար. զոր մենք ալ հրատարակելով մեր Ընթերցողաց ուշադրութեան կը յանձնենք և մեր ընելիք դիտողութիւնն ետքի կը թողումք :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՐ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Բաւականատէնէ 'ի վեր ազգային մէկ քանի օրագրութեանց էջերուն մէջ այս բաբենապատակ ու ազգօգուտ ընկերութեան դէմ հրատաքակուած նամակներ կը տեսնուին :

Ուշադիր վերծանող մը այս գրութիւններուն մէջ թագուն նպատակի մը հասնելու և վատութիւններ քողարկելու մեծ փոյթ կը նշմարէ. սակայն ասոր վրայ պէտք չէ զարմանք զգացուի. որովհետեւ փորձառութեամբ ստուգուած ցաւալի ճշդութիւն մըն է. թէ հասարակային և ընկերական վիճակի նպատաւոր որ և է ձեռնարկութիւն 'ի սկզբան կը հանդիպի անհրաժեշտ խոչընդոտներու որոնք նախահոգ պատրաստութեամբ յառաջադիմութեան ուղղոյն վրայ զետեղուած են Միջին դարու այն խումբ մը գիշերագէմ զաւկներուն ձեռք. որք թէ և հասարակաց օգտին պատրուակաւ ծպտեալ յանուն ազգասիրութեան կը խլտին. բայց 'ի ներքուստ գեղեցիկն ու բարոյն ռիսերիմ՝ թշնամիներն ըլլալով՝ ամէն բան իրենց երկրաքարշ կրից զուլ և այս տեսակ հաստատութիւններն քան-

դել կը ջանան. անոնց աւերակաց բեկորներուն վրայ վայոզ բուերուն նման իրենց հանդիսան առնելու համար :

Բայց Պատմութիւնն ու Մամուլի շանթը զոր իրաւամբ " դատաւորներու անաչառագոյնն և ամբարշտութեան խրտուիլակը " կանուանէ մեր ազգի աղատարոյր թերթերէն մէկը. և լուսաւորեալ աշխարհ զայն մարդկային ու անհատական իրաւանց և շահուց ու պահովութեան մէկ էական տարբէրն կը ճանչնայ. պարտականութիւն ունի արդարապէս պատժելու բոլոր անոնք որոնցմէ հանրութեան և ազգի օգուտներն չյարգուիր. սեփհակահոութիւն մը չարաչար կը վտանգուի ու ճնշուի՝ կը կրէ :

Ասոր ճշմարտութեան՝ կերեայթէ վերոյիշեալ նամակագիր պարոններն ալ աղէկ համոզուած են. և հիմա գիրենք անբասիր հանդիսացնելու խորհրդով՝ իրենց փաստաբաններուն ջատագովական նամակներ խմբագրել կուտան ու անընդհատ կը հրատարակեն զանոնք. թէպէտ պէտք է սոսկան այն պատկառելի ատենէն ուր ընդհանուրի անաչառ դատողութիւնը կը թագաւորէ, ուսկից օր մ'ալ անշուշտ կորակոր և ամօթահար պիտի վաւորուին. վասն զի վատութիւնը ուր որ ալ ըլլայ իւր ամոյն դէմքը ցոյց կուտայ, զայն վարագուրելու համար գործածուած ամէն ջանք անօգուտ են :

Մեր ընելիք տեսութեան քաջ մտառու ըլլալու համար հարկ է դիտնան արդոյ և ողջափառ ընթերցողները թէ այն խնդիրն որ այսչափ յուզեալ կերպարանք մը կ'առնու և հրապարակային գրիչներու բաւական առատ նիւթ կը մատակարարէ. շատերէն տարբեր կերպով կը մեկնուի. այս խնդիրը Ստենապետի խնդիր չէ ինչպէս որ ոմանք կը կարծեն. այլ և է թերեք ամբաստանեալ խնամակալաց ու նամակագիրներուն կը վերաբերի. որոնք ծակամուտ դիրք մը բռնած՝ ուրիշներու թեւարկութեամբ կուզեն իրերուն կարգը հիմնովին կերպարանափոխ ընելով՝ իրենց հաճոյական գոյնովը նկարել. որպէս զի հասնին ժամ առաջ իրենց դիտաւորութեան աղատին այն ծանր պատասխանատուութեան հոգերէ՝ որուն ենթակայեղած են այսօր իրենց անկարգ և ասօրինաւոր վարմունքովը. և հետեւաբար

անուանարկ ըլլայ այնպիսի ընկերութիւն մը որ իւր նպատակին բարոյական անժխտելի կարեւորութեամբ ու յարատեւ ընթացքովը Ազգայնոց քաջալերութեան և համակրական զգացմանց վրայ բաւական մեծ իրաւունք մը կ'ստանայ :

Այս Հայ Ռօտէնները Տաճատեան* անուն կ'իստամեռ ընկերութեան տնօրէն ժողովը կը կազմեն . որուն ղեկավարաբար նախագահ կը բաղմի մեր ազգի արժանապատիւ վարդապետներէն մէկը . մենք եթէ այս վարդապետին ազգասիրական եռանդուն ոգւոյն 'ի վաղուց հետէ վերահասու եղած չըլլայինք , անտարակոյս իրաւունք ալ չպիտի ունենայինք երբէք իւր անախակալ փոփոխութեան և միայնագամայն այսպիսի խումբի մը պարագլուխ գտնուելուն համար զինքը մեղադրելու : Բայց շատերը զմեզ կապահովցնեն թէ յիշեալ վարդապետը անոնց համակարծիք չէ . մինչև ցարդ եղած իրողութիւններուն հաւանութիւն չունի և թէ կը խորշի այնպիսի ապօրէն ընթացքներէ . որոնք աստիճանաւոր անձի մը նկատմամբ կարծուածին չափ թեթեւ հետեւանքներ չեն կրնար ունենալ և արդէն մեծամեծ կասկածներու տեղի տուած են . թէպէտ փորձերն չյապաղեցին հետզհետէ գալու և այդ անձանց ըսածին բոլորովին հակառակն հաստատելու . սակայն և այնպէս սիրելիէ մեզ հաւատալ թէ յիշեալ վարդապետը միայն իրաց արտաքին զգալի երևոյթէն և անոր ազդեցութենէն խափուած՝ յափշտակուել է միւսներուն կարծեաց բուռն հոսանքէն որ զինքը դէպ 'ի մեծ սխալմունքի մը զիրին առաջնորդեր են . որուն ցաւալի արդիւնքն եղաւ Մասիս Լրագրոյն 5784 թուով հրատարակուած նամակն : Այսպէս նամակագիր վարդապետն իտհական կշռութեամբ գործելու առաջին և ամենակարեւոր դասն կառնու որ իւր նուիրական պաշտօնին վերաբերեալ նախնական թեութիւններէն մէկն կը համարուի :

Հաւաստի եմք որ ըսածներն իս երբէք մէկու մը դառն և անհաճոյ չ'իսկաթի թուին :

վասն զի թշնամական ոգւով չեն զուրցուած , մանաւանդ անկողմնապահ հրապարակախօսի մը գրածներն պէտք է ազատ ըլլան անձնական որ և է նկատմունքէ որոնք շատ անգամ մեծապէս կը ներգործեն . և անոր դատողութեան կշիռն դուրսաբերայ օգտի մը ակնկալութեամբ ակներեւ ճշմարտութիւն մը ծածկելու միտում՝ չունենան : Ահա մենք ալ այս սկզբունքով զայն հրապարակելու մասին վայրկեան մ'անգամ չեմք դեղեկիր . արդէն իսկ համազուած՝ որ անոր տարակայուն թիւնը անթիւ չարիքներու ու անախորժ անկարգութեանց մշտաբուռ շղթայի մը կը դառնայ և ապագայ սերնդոց վատութեան եպէրելի օրինակ մը կ'ընծայէ :

(Երբեքնալիւ :)

ԲԱՐԹՈՂ Կ . ԹԵԼԵԱՆ :

ՊԱՆԴՈՒԽՑ ՅՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ընդ աստեղօք օտար ախանց ,
Տարագրելոյս չիք բերկրանք .
Լքեալ Հոգւոյս յոյս Հայրենեաց ,
Դու ինձ միայն ըստփանք :

Օտար աստղեր լոյս չունին ,
Օտար երկիր ինձ մթին :

Օտար բոյսեր դառն ու անմահ ,
Ջուրերն պղտոր ու լեղի .
Դաշտն , անապատ՝ հովիտք 'ւ արտեր ,
Ու պարտէզներն անբերրի :

Օտար ծառեր չուք չունին ,
Օտար ծաղիկնք հոտ չունին :

Օտար վայելք բերեն ձանձրոյթ ,
Եւ պառններն անարգանք .
Ոսկի՝ արծաթ՝ սէր՝ եւ դուրժ ,
Հայրենադրութ՝ են պատրանք :

Օտար ոսկիք չլիթայ են ,
Օտար պալատք ինձ բանտ են :

Օտար երկիր երջանկաբեր ,

Ծանր այդ պայման ինձ համար .
Յուրտ ճըմեռ են իւր դարուններ ,
Չունի երբէք ինձ ամառ :

* Այս ընկերութեան վրայ քանի մը կարեւոր դիտողութիւններ ընելու միտք ունիմք բաց անկաւոր յօդուածի մը կը թողուիք : Ծանօթ . նամակ :

Օտար սրտեր անգութ են,
Օտար երկինք ամպօտ են:

Օտար թէ եւ չնչեմ ես օդ,
Յաւօք սաշին թէ՛ օրեր,
Քեզ Հայրենիք սրտիս կարօտ,
Սիրտս իսկ համայն քեզ նըուէր:

Օտարութիւն դու վերք ես,
Գո՛ւ Հայրենիք դու վարդ ես:

Հետեւեալ փոքրիկ հոտանաւորը դուր եկնի—
Գափուի գոլոցի յառաջագէ՛մ աշակերտներէն մէկուն
դրածն Օրադրոյս մէջ հրատարակել պատշաճ
տեսանք սրբէս գիտանկով քաջաբերուն,
եւ աւելի գեղեցիկ գրուածներ յօրինեն:

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՍԻԹԻԻՆ

Եկու եղբայր առ օրինակ միջուկէն
Տե՛ս ինչպէս լուռ աշխատաւոր ու անձայն,
Ամառուան մէջ կը հայթայթէ գիւր պարէն
Ձըլայ հարակ մոտակի տոբուն ձմերան

ՅԱԿՈԲ Թ. ԶԱՐԳՍԵԱՆԵԼԵԱՆ.

Լ. Օ. Գ.

Չօրեքշաբթի գիշեր 3 Սարիւ Արեւելեան
Թատրոնը արտաքոյ կերպի ներկայացում մը
պիտի տայ ՚ի նպատակ Պ. Տ. Տոմինեանի:

Գերասանական խումբը մեծաւ պատրաստութեամբ
պիտի ներկայացնէ Ալլեր կամ Սմերկացիք անուն ողբերգութիւնը ՚ի հինգ
արարուածս:

Հռչակաւոր Գաղղիացի Վոլքերին երեւելի
գործերէն մէկն ըլլալով, նոյն իսկ Պ. Տ. Տոմինեանը
յոտանաւորէ յարձակ փոխեալ պարզ թարգմանութիւն
ըրած է:

Ողբերգութեանց տպեալ օրինակները,
ներկայացման իրիկունը պիտի ծախուին առանձին
տակառուներ:

ԻՆՏԵՐՅՈՒՆԻՐ

ՍԻՆԴԻՕ ԲԵԼԼԻՔՕ

ԲԱՆՏՔ ԻՄ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՅ

ՄԵԾԱՐԴՈՅ ԿԱՐԱՊԵՏԻԱՂԱՅ Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Սերվիօ Բէլլիքօ Խառաջւոյն այս ընտիր

գործը՝ որ զմայլելով կը կարդան լեզուագէտը
անոր բնագիրը: Մասին պատուական լրագրոյ
Մեծարգոյ Խմբագիրը գեղեցիկ ու գոյարհայերէն
աշխարհատառի թարգմանեց:

Այ գեղեցիկ գրքին մէջի վեհ խմաստներն
ու բարոյական սկզբունքները շատ մեծ օգուտներ
ունին Հայ բանասիրաց եւ թէ՛ աւանդական
աստիճանի մարդոց եւ պատանեկաց կրնայ շատ
օգտակար ըլլալ: Կը ծախուի Մեր ճանր
գրաւթաւոյ Մարգարեան Յարութիւն Աշտիկին
խանութը եւ բոլոր Հայ գրաւթաւոյ քով:
Գին 20 դր:

ՄԵԾՆ ՆԵՐՍԷՍ

ԿԱՄ

ՀԱՅԵՍՏԵՆԻ ԲԵՐԵՐԸՐՐ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՆ

Ի ԶՈՐԱՍՐԱՐՈՒԱԾՍ

ՏՊԵԱԼ

ՅԵՐՈՒՍԱԴԷՄ

Այս ընտիր և սրտաշարժ ողբերգութեան
հեղինակն է Արգոյ Պ. Սարգիս Միրզա Վա-
նանդեցի ուսումնական անձը:

Յիշեալ ողբերգութիւնը հատեան Սարգիս
Էֆէնտիի յատուկ խնդրանքն ու առաջաճեռնութեամբ
Բ. անգամ Երուսաղէմայ Ս. Յակօբեանց Ազգային
հայրանքը տպուած է գեղեցիկ տպագրութեամբ:

Այն հայրանքին նկատմամբ Երուսաղէմայ
միաբանութեան մէկ երկու խօսք կուղէինը
ընել, բայց յաջորդ թերթերուս ձգել կըստիպուինը:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԻՆԱՍ Մ. ՀԱՅԿ ԳՍՓԱՄԱՃԵԱՆ

ԵԿ

ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԵԱՄԲ

Պ. ԲՈՐԹՈՒԲԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ԻՄԱՄ-ԱԼԻ ԽԱՆ